

Executie van de piraten van de s.s. Namoa, 1891, Kowloon, China.
Rijksprenten Kabinet Leiden. Fotograaf onbekend.

De kaping van de Namoa

John Kleinen

Een treffende foto als bron van jarenlange misinterpretatie en dus van sociologische kennis is die van de terechtstelling van negentien ter dood veroordeelden. Bij een Parijse boekhandelaar kocht ik een jaren zeventig een kopie van een oude foto met op de achterkant de tekst 'Indochinois? Decapités et coloniaux vers 1900'. De afbeelding fascineerde me: Westelingen poseren gemoedelijk voor een reeks van aan hun voeten gebonden lijken met afgehouwen hoofden. De fotograaf is erbij. Hij kijkt op zijn horloge. Zijn assistent bedient de sluiters. De foto illustreert treffend het verband tussen de technologie van de koloniale ontmoeting en de technologie van de

representatie. Ik gebruikte de foto als illustratie in mijn proefschrift *Boeren, Fransen en Rebellen. Een studie van boerenverzet in een Centraal-Vietnamese regio, 1885-1941*. Het onderschrift luidde: 'Executie van rebellen tijdens de pacificatie (van Vietnam), einde 19e eeuw'.

Een lid van de promotiecommissie legde mij het vuur na aan de schenen met de vraag of ik wist dat dezelfde foto ook voorkwam in Eric Hobsbawm's *Bandits*. Daarvan luidde het onderschrift:

'Execution of Namoa Pirates, Kowloon 1891, with British sahibs. Namoa, an island off Swatoff, was a great centre for piracy and, at this time, the scene of a rebellion. We do not know whether the corpses had been pirates, rebels or both' (1969 [1981], plate 39). Ik verdedigde mij tegen mijn criticus met het zwakke excuus dat ik helaas de Nederlandse vertaling had geraadpleegd en dat daarin de bedoelde afbeelding niet voorkwam. Bovendien meende ik met enige stelligheid op grond van mijn Parijse aankoop dat de afgebeelde Westerlingen Fransen waren en dat andere publicaties eveneens naar Vietnam verwezen: 'As the peasants' existence worsened', meende een Amerikaans auteur van een overzichtswerk over Vietnam, 'many took to banditry or political activity. The French made no distinction - they called them all bandits. Beheading was often their fate'.¹ In een gelijksoortige publicatie stond het nog stelliger 'Frenchmen beheaded Vietnamese who oppressed their rule or who were guilty of crime'.² Maar de foto dook ook regelmatig op in literatuur over China. Een Amerikaans historicus drukte de foto prominent af in een boek over de Boxer-opstand (1900-1901) met de ondertitel dat het om gexecuteerde rebellen ging.³ In zijn studie over Slauerhoff in China gaf Arie Pos de foto het onderschrift mee: 'Terechtstelling van piraten op het strand bij Kowloon, 17 april 1891'.⁴ Een gezaghebbend fotoboek over China uit de jaren tachtig sprak van 'Chinese pirates beheaded in Hong Kong, 1897. The men standing are British government officials'.⁵ Nog zeer recentelijk gebruikte een Duitse documentaire over opium en drugsgebruik de illustratie met het niet erg precieze commentaar: 'Auch alle späteren Versuche, sich gegen das Wirtschaftsdiktat aufzulehnen, wurden durch militärische Intervention der europäischen Mächte im Keim erstickt'.⁶

De verwarring was groot. Was de opname nu in Vietnam of in

China gemaakt; waren de afgebeelden westerlingen Fransen of Engelsen; en hoe politiek of sociaal brisant was de context waarbinnen de executie had plaatsgevonden? Een eerste aanwijzing vond ik in het Leidse Prenten Kabinet waar zich een origineel bevindt met de aanduiding 'Execution of the Namoa pirates which took place on the 11th May, 1891 at Kowloon City, China'. Via een Leidse collega kwam ik tenslotte in het Hong Kong Museum of History terecht dat een complete set foto's bewaart van de gebeurtenis, die op 17 april 1891 plaats vond. Eerst ziet men de slachtoffers geknield met de beulen en een militair escorte onder leiding van een Chinese magistraat staande achter zich, en vervolgens de twee overbekende foto's, kort na elkaar gemaakt, met de poserende westerlingen. Het Stadsarchief van Hong Kong bracht tenslotte het gehele verhaal boven water. De aanduiding Namoa verwijst indirect naar het gelijknamige eiland voor de kust van China, maar is hier de naam van een kustvaarder, de s.s. Namoa. De boot onderhield twee keer per week een lijndienst tussen Hong Kong en Swatoff, bij de verdragshaven Shantou. In de namiddag van 10 december 1890 overvielen meer dan twintig bewapende mannen die zich als passagiers hadden voorgedaan het schip, dat zich in Chinese wateren bevond. Aan boord waren meer dan 250 passagiers, voor het merendeel Chinese retourmigranten uit San Francisco en Malakka. Vijf Europese passagiers werden met de aanwezige officieren in de eet-salon opgesloten. Bij een poging hen te ontzetten vielen er schoten: de 45-jarige kapitein Thomas Guy Peacock en de Deense marinevuurtorenwachter Petersen kwamen om. Een Maleise kwartiermaker werd eveneens slachtoffer. Twee andere Europeanen en drie inheemse matrozen raakten licht gewond. De passagiers werden door de overvallers gedwongen hun geld en kostbaarheden af te geven.

De overval trok veel aandacht van de lokale pers. De *China Mail* en *The Hong Kong Telegraph* berichtten vrijwel dagelijks over het voorval. Op 17 december 1890, nadat met behulp van de Chinese autoriteiten in Kanton en in Macau 23 arrestaties waren verricht, begon het proces dat tot eind januari zou duren. Dertien van hen, onder wie de goed Engels sprekende leider en oud-matroos van de groep en de financier van de overval, werden ter dood veroordeeld.

Het Engelse hof liet de uitvoering van het vonnis over aan de Qing-magistraat van Kowloon, op dat moment nog onder Chinese soevereiniteit. Met zes andere veroordeelden van misdrijven op Chinees grondgebied begaan, werden de 'Namoa-pirates' op de grens tussen Hong Kong en Kowloon onthoofd. 'Wholesale Executions at Kowloon City' kopte de *Hong Kong Telegraph* op 18 april 1891. Het verslag van de 'special horrors monger' had veel weg van wat tegenwoordig bij 'reality tv' niet zou hebben misstaan. De executie werd tot in de kleinste details beschreven. Maar wie waren de omstanders die zich zo trots lieten fotograferen? De acht mannen, onder wie de fotograaf, waren scheepshandelaren en leden van de Hongkongse Douane, the *Imperial Maritime Customs*, die in de buurt hun kantoren hadden. Het feit dat hun landgenoten en collega's slachtoffer waren, zal hen naar de plek van de executie gelokt hebben. Zij waren weliswaar de *sahibs* waar Hobsbawm hen voor hield, maar niet de uitvoerders van het 'imperialistische beulswerk' waar zij in de meeste commentaren op de foto voor werden aangezien. En de slachtoffers waren geen sociale bandieten of weerloze boeren, maar 'gewone' criminelen, die hun - zij het draconische - straf niet hadden weten te ontlopen.

Noten

1. *The Vietnam Experience. Setting the Stage*. Boston 1988, 160.
2. T.D. Boettcher, *Vietnam: The Valor and the Sorrow*. 1986, 15.
3. Richard O'Connor, *The Spirit Soldiers. A Historical Narrative of the Boxer Rebellion*. New York: Putnam, 1973.
4. Arie Pos, *Van Verre havens. Het werk van Slauerhoff en de Chinese werkelijkheid*. Amsterdam: Nijgh en van Ditmar 1987, 22.
5. Keith Buchanan, Charles P. Fitzgerald & Colin A. Ronan, *China*. New York: Crown Publishers 1981, 424.
6. zdf-documentaire, juni 1997.